

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

גליון 23

פרשת האזינו

"כִּנְשֹׁר יַעִיר קִנּוּ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כַּנְפָיו יִקְחֵהוּ וְיִשְׂאֵהוּ עַל אַבְרָתוֹ, ה' בְּרַד וַיִּנְחֵנוּ וַיֵּאֵן עִמּוֹ אֵל נִכְרָ" (דברים פרק לב, יא-יב)

שאלה: במשל אמר ארבעה דברים, 'כנשר יעיר קינו', 'על גוזליו ירחף', 'יפרוש כנפיו יקחהו', 'ישאהו על אברתו', ואילו במשל אמר רק פרט אחד, וכיצד מתפרשים כל חלקי המשל במשל.

תשובה: באמת כל החלקים של המשל שייכים בהנהגת ה' עם ישראל במדבר: א. 'כנשר יעיר קינו', שכאשר הנשר מתקרב אל הקן הוא מצפצף בקולו כדי שגוזליו יכירו אותו ולא יבהלו בחושבם שהוא עוף זר, וכך ה' שלח תחילה את משה ואהרן למצרים, שידברו בשמו. ב. 'על גוזליו ירחף', שאין הנשר יורד ממעופו בבת אחת על גוזליו, שלא יזיקם בצפרניו, אלא תחילה מרחף מעליהם מעט, ויורד עליהם בנחת, וכך ה' לא התגלה לפני ישראל מיד בתוקפו ובגבורתו העצומים [כפי שהתגלה אחר כך בהר סיני בקולות וברקים], אלא שלח את משה ואהרן שידברו עמו בתחילה, ורק אחר כך התגלה עליהם בכל עוזו. ג. 'יפרוש כנפיו יקחהו', כאשר רוצה הנשר להעביר את גוזלו ממקום למקום הרי הוא מעביר אותם יחד עם הקן [ולכן נאמר 'יקחהו' בלשון יחיד, כיון שזה מתייחס לקן ולא לגוזלים], כדי שלא יקשה עליהם המעבר, וכך ה' הוציא את ישראל ממצרים יחד עם כל רכושם וצאנם וברקם. ד. 'ישאהו על אברתו', כאשר הנשר לוקח את גוזליו אינו מניח אותם על כנפיו הפרושות לצדדים, כדי שלא יפלו, אלא מניחם על ה'אברה' שבאמצע גופו, כדי שישמרו, וכך ה' הקיף את ישראל בענני כבוד מכל צדדיהם כדי להגן עליהם מכל רע. (שאלה ח).

"וַיִּרְפְּבֵהוּ עַל כַּנְפֵי אֶרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שָׂדֵי וַיִּנְקְחוּ דְבַשׁ מִסְּלַע וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר, הַמֵּאֵת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם חֵלֶב כְּרִים וְאֵילִים כְּנִי כֶּשֶׂן וְעֵתוּדִים עִם חֵלֶב כִּלְיֹת חֲפָה וְדָם עֵגֶב תִּשְׁתֶּה חֲמֹר" (דברים פרק לב, יג-יד)

שאלה: מדוע לגבי הדבש והשמן אמר שייצאו מהסלע והחלמיש, ולא אמר שיהיו להם שמן מזיתים ודבש מתמרים, וכפי שאמר לגבי שאר הדברים שיבואו אליהם בדרך טבעית.

תשובה: פתח הכתוב באומרו 'וירפבהו על כנפיו ארץ' ללמד שהנחיל ה' לעמו את ארץ ישראל שהיא גבוהה מכל הארצות, אך כיון שבמקומות הגבוהים אין הפירות והירקות מצויים כל כך כמו בארץ מישור, לכן הוסיף ואמר 'ויאכל תנובת שדי', כי יהיה להם בארץ זו שפע גשמי של תבואה ופירות, ועל כך סיים הכתוב ואמר שאפילו במקומות שאינם ראויים מצד טבעם לגדל פירות אלו, הרי בדרך ההשגחה האלוקית יהיה להם כביכול 'דבש מסלע ושמן מחלמיש צור', וכל שכן במקומות הראויים לכך מטבעם. (שאלה יא).

"וַיֵּבֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן, וַיִּכַּל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֵל כָּל

יִשְׂרָאֵל" (דברים פרק לב, מד-מה)

שאלות: א. הרי כבר היה משה עומד ומדבר עם העם, ומדוע נאמר 'ויבוא משה'. ב. הרי כבר בסוף פרשת וילך נאמר 'וידבר משה בְּאָזְנֵי כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמָס', ומדוע חזר כאן הכתוב שוב על כך. ג. מדוע יהושע בן נון מכונה כאן 'הושע בן נון', והרי כבר השתנה שמו ל'יהושע', והרי כבר השתנה שמו ל'יהושע'.

תשובה: משה רבינו אמר את שירת האזינו לישראל שלש פעמים, בפעם הראשונה אמר זאת רק לאנשים שהיו לידו בזמן שבאה אליו הנבואה, ועל כך נאמר בפרשת וילך 'וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' [ולא נאמר שאמר לכל ישראל]. ובפעם השנייה לימדה לזקנים ולשוטרים, ועל כך נאמר 'הִקְהִילוּ אֵלַי אֶת כָּל זְקֵנֵי שְׁבֻטֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם וְאֲדַבְּרָה בְּאָזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָעִידָה בָּם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ', ועל כך נאמר בסוף פרשת וילך 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָל קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמָס', ו'כל קהל ישראל' הם כל מי שנקהלו לקריאתו, והם הזקנים והשוטרים, ולא כל העם. ובפעם השלישית אמר את השירה לכל ישראל ממש, ועל כך נאמר כאן 'וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל'. ובאמירה זו השתתף גם יהושע בן נון, כדי שיכירו העם בחשיבותו ויקבלו אותו עליהם למלך ומנהיג לאחר מיתת משה רבינו. ומלבד זאת, כיון שהיה העם רב ועצום, היה יהושע צריך לעזור למשה כמתורגמן המשמיע את הדברים בקול, ולכן מכנהו כאן בשם 'הושע בן נון', לומר שעזר למשה כפי שהיה משמשו תמיד מנעורו, וכינהו בשם שהיה מכונה בו בצעירותו. (שאלה יג).

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁימוּ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מַעֲיֵד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוֶם אֶת בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. כִּי לֹא דָבָר רֶק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא הַיְיִכֶם וּבְדַבַּר הַזֶּה תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שְׂמֹחַ לְרִשְׁתָּהּ" (דברים פרק לב, מו-מו)

שאלות: א. מדוע הוצרך לומר להם 'שימו לבבכם לכל הדברים', ומה מיוחד בדברים אלו יותר משאר דברי התורה ועשרת הדברות שהוצרך לומר להם שישמו ליבם, ב. וכי יעלה בדעתם שדברי משה רבינו הם דברים ריקים שהוצרך להזהירם 'כי לא דבר ריק הוא'.

תשובה: א. בא הכתוב לומר שלא יחשבו שדברי התורה הם רק משל ורעיונות מופשטים, ובכוונות ובסודות הטמונים בדברי התורה, אלא יתבוננו וידקדקו בכל מילה כפשוטה, שזהו עיקר קיום המצוות והנהגת האדם בעולם, ועל כך אמר שאין פשט דברי התורה דברים ריקים חלילה, אלא הם חייכם, ובדבר הזה תאריכו ימים. ב. כיון ששירת האזינו בעיקרה היא עדות על הדברים העתידיים להיות עם ישראל, חשש משה רבינו שיחשבו ישראל בליבם שאין תועלת בשמירת התורה והמצוות, כיון שבין כך נגזרה הגזירה של הגלות וכל הצרות, ומחמת כן יתרשלו בקיום המצוות, ועל כך אמר להם שישמו לב אל הדברים שהוא מצווה אותם, ולא יחשבו שהוא דבר ריק לגבי זה שלא יועיל להם לביטול הגזירה, כי יועיל להם הדבר שבכל דור ודור שישמרו את המצוות כראוי לא יבואו עליהם גזירות אלו, ורק בדור שיתרשלו מקיום התורה יתקיימו כל האזהרות והיעודים הללו. (שאלה יד).

"עֲלֵה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר נֹבֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יַרְחוֹ וַיֵּרָא אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה. וַמֵּת בְּהַר אֲשֶׁר אֲתָה עֹלָה שְׂמֹחַ וְהֶאֱסַף אֶל עַמִּיּוֹ כַּאֲשֶׁר מֵת אֶחָד בְּהַר הַחַר וַיֵּאָסֶף אֶל עַמִּיּוֹ" (דברים פרק לב, מ"ט-נ)

שאלה: כיון שהראה ה' את ההר למשה רבינו, שנאמר 'הר העברים הזה', מדוע הוסיף לתארו 'אשר בארץ מואב', 'אשר על פני יריחו', והרי כבר ידע משה באיזה הר מדובר.

תשובה: בא הכתוב לרמוז שבהר זה התקיימו שני הדברים, גם הגזירה שלא יכנס משה לארץ, כי הר זה הוא בארץ מואב, וגם שיראה בעיניו את כל הארץ, כי הר זה הוא על פני יריחו. (שאלה טז).

